

د افغانستان د شته وضعیت په اړه د هېواد
د علماوو متفقه فتوا

دوشنبه - ۱۴ جوزا، ۱۳۹۷ هـ ش

د لويې جرگې تالار

کابل - افغانستان

Ketabton.com

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

د افغانستان د شته وضعیت په اړه د هېواد د علماوو

متفقه فتوا

الحمد لله و الصلاة والسلام على سيد الانبياء والمرسلين و على آله و اصحابه اجمعين

قال الله تبارك و تعالى: ﴿وَإِنْ طَائِفَتَانِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ اقْتَتَلُوا فَأَصْلِحُوا بَيْنَهُمَا فَإِنْ بَغَتْ إِحْدَاهُمَا عَلَى الْأُخْرَى فَقَاتِلُوا الَّتِي تَبْغِي حَتَّى تَفِيءَ إِلَى أَمْرِ اللَّهِ فَإِنْ فَاءَتْ فَأَصْلِحُوا بَيْنَهُمَا بِالْعَدْلِ وَأَقْسِطُوا إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ (●) إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ فَأَصْلِحُوا بَيْنَ أَخَوَيْكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ﴾

(سورة الحجرات آيات ٩-١٠)

ترجمه : او که له مومنانو څخه دوي ډلې پخپلو منځو کې په جنګ شي ، نو دهغو په منځ کې صلحه وکړئ . بيا که له هغو څخه يوه ډله پر بلې تيری وکړي ، نو له تيري کوونکي (ډلې) سره وجنگېږئ، تر دې پورې چې هغوی د الله حکم خوا ته را وگرځي . بيا کله چې هغوی راوگرځي ، نو په منځ کې يې عدل سره سوله وکړئ ، او انصاف وکړئ چې الله انصاف کوونکي خوښوي.

مؤمنان خو يو بل سره وروڼه وي، نو د خپلو وروڼو په منځ کې مناسبات سم کړئ، او د الله څخه وویريږئ، هيله ده چې پر تاسې رحم وکړای شي

مقدمه :

خو لسيزې کيږي چې افغانستان د جگړې په اور کې سوځي. له بده مرغه د دې جگړې قربانيان يوازې افغانان دي. په ځانگړې توگه په وروستيو ۱۶ کلونو کې دافغانستان جگړه ډېر خونړي حالت ته رسيدلې. هيڅ راز ديني ارزښتونو او ملي معيارونو ته په کې درناوی نه کيږي. د پردیو دغې تحميلي او تپل شوې جگړې د افغان ولس زغم پای ته رسولی. هره ورځ د د دواړه لوريو له خوا په جگړو کې په لسگونه ځوانان، ماشومان او سپين ږيري وژل کيږي. ميندې بوريري او بچيان يتيمان کيږي او په سلگونو ځوانان هيواد پرېښودو ته اړ کيږي.

افغانستان کې د روانې جگړې قربانيان ملکي وگړي او بې گناه افغانان دي. له داسې وسيلو لکه انتحار، انفجار، درنو بمونو او نورو ناوړه او غير شرعي اعمالو څخه پکې گټه اخستل کيږي، چې په هيڅ وجه توجیه کيدلی نه شي. همدې وخيم وضعیت ته په کتو مور علماء په افغانستان کې روانه جگړه ناروا عمل گڼو او ټينگار کوو چې دغه جگړه هيڅ راز ديني او شرعي صبغه نه لري. همدا جگړه ده چې بېروني مداخلو ته يې زمينه مساعده کړې او د اسلام او افغانانو د بدنامۍ سبب شوې ده.

پورته ناخوالو ته په پام سره مونږ د افغانستان علماء، مفتيان، خطباء، د ټولو ديني او ټولنيزو بنسټونو استازي او روحاني شخصيتونه په افغانستان کې د جگړې دغه ناوړين ته د ﴿فَاسْأَلُوا أَهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ﴾ (سورة النحل آيت ۴۳ او سورة الأنبياء آيت ۲۱) د مسئوليت او ديني رسالت پر بنسټ خپل موقف څرگندوو.

د افغانستان لنډ تعريف او پېژندنه:

افغانستان ته په ۳۲ هجري کال يعني د حضرت عثمان ذي النورين رضي الله تعالى عنه په وخت کې اسلام رارسيدلی دی. دغه هېواد بيا تر اوسه په دغه دين نه يوازې ولاړ او ثابت پاتې شوی بلکې په دې لاره کې يې ډيرې ستړې کارنامې او قربانۍ ورکړي. د اسلام په خپرولو او د اسلامي علمي مرکزونو په جوړښت کې يې رغنده رول ادا کړی. اسلامي امت ته يې د

تفسیر، احادیثو، فقه، تصوف او نورو علمي برخو کې بې شمیره ځلانده ستوري وړاندې کړي دي.

نه یوازې ولس او خلکو آن تر دې چې د دغه خاورې حاکمانو د اسلام په خپرولو کې ډیر لوی ګامونه اوچت کړي دي. د غزنویانو، غوریانو، سوریانو، هوتکیانو او ابدالیانو دورونه د دې هیواد د تاریخ هغه زرین دورونه دي چې الله سبحانه و تعالی د دوی په وسیله په اسیا کې اسلام خپور او ملیونونو انسانانو ته یې د وحدانیت پیغام رسولی.

د دغې خاورې علمي مرکزونه – بلخ، بټ، هرات، فاریاب، سجستان (اوسنی زرنج یا نیمروز) او غزنی د اسلام د طلائي پېړیو تاریخي څلي دي.

دا هم د اسلام په تاریخ کې ډیره ښکاره او څرګنده ده چې د دین د ډیرې لویې برخې د رسول اکرم صلی الله علیه وسلم د احادیثو انتقال او روایت د سلګونو بټیانو، هرویانو، بلخیانو او فاریابیانو په وسیله شوی چې اسلام او مسلمانانو ته د خدمت ډیر غوره مثالونه جوړوي. د حنفي مذهب مؤسس امام ابو حنیفه رحمه الله، د احادیثو د شپږو امامانو د استاذ امام قتیبه بن سعید بغلاني رحمه الله، علامه خطابي بستي، یوسف فاریابي، خواجه عبدالله انصاري، مولانا جلال الدین بلخي، مولانا عبدالرحمن جامي، سنایي غزنوي رحمة الله تعالی علیهم او د نولسمې پېړۍ نوښت غوښتونکي عالم او د اسلامي وینتابه د سرلاري علامه سید جمال الدین افغان شتون د دې هېواد د اسلامي برم او تاریخ ویاړلي نمونې دي.

د دې هیواد مدون او غیر مدون قوانین د تاریخ په اوږدو کې د دین پر بنسټ ولاړ دي او د شرعي اصولو څخه یې سرچینه اخیستې ده. په تیره بیا د ۱۳۸۲ کال اساسي قانون چې په پوره ډول په اسلامي اصولو او معیارونو ولاړ دی او د اسلام سره په ټکر کې هیڅ قانون ته د جواز حق نه ورکوي، چې د دې خاورې د خلکو او حکومت اسلامي څیره په ډیره واضحه توګه بیانوي. د دغه قانون لومړۍ ماده وايي:

“افغانستان خپلواک، واحد، نه بېلېدونکی اسلامي جمهوري دولت دی.”

او دویمه ماده وايي:

“د افغانستان د اسلامي دولت دین، د اسلام سپېڅلی دین دی.”

د دغه قانون دریمه ماده بیا داسې وايي:

په افغانستان کې هیڅ قانون نشي کولای چې د اسلام د سپېڅلي دین د معتقداتو او احکامو مخالف وي.”

په ۳۵ ماده کې د سیاسي گوندونو د جوړښت په لومړي شرط کې داسې راځي:

“د گوند مرامنامه او اساسنامه د اسلام د سپېڅلي دین د احکامو او په دې اساسي قانون کې د راغلو نصوصو او ارزښتونو مخالف نه وي.”

د دې قانون ۴۵ ماده د هېواد د تعلیمي نصاب د جوړښت لپاره داسې شرطونه وړاندې کوي:

“دولت د اسلام د سپېڅلي دین د حکمونو او ملي فرهنگ پر بنسټ او له علي اصولو سره سم، واحد تعلیمي نصاب طرح او تطبیقوي او د ښوونځیو د دیني مضمونونو نصاب د شته اسلامي مذهبونو پر بنسټ تدوینوي.”

د ۵۴ مادې په دویم پاراګراف کې داسې وايي:

“دولت د کورنۍ او په ځانګړي توګه د مور او ماشوم د جسمي او روحي روغتیا د تأمین، د ماشومانو د روزنې او د اسلام د سپېڅلي دین له احکامو سره د مغایرو رسومو د له منځه وړو لپاره لازم تدبیرونه نیسي.”

د دغه قانون ۶۳ ماده چې د جمهور رئیس د لوړې متن په کې راغلی دی په لومړي پاراګراف کې داسې وايي:

“د لوی خدای (جل جلاله) په نامه لوړه کوم چې د اسلام د سپیڅلي دین پیروي او ساتنه وکړم.”

په ۷۴ یمه ماده کې د وزیرانو د لورې په برخه کې هم همدغسې متن راغلی دی:

د دغه قانون په ۱۱۹ ماده کې د سترې محکمې د غړو په لوره کې داسې راځي:

“د لوی خدای (جل جلاله) په نامه لوړه کوم چې د اسلام د سپیڅلي دین له احکامو، په دې اساسي قانون او نورو قوانینو کې د راغلو نصوصو سره سم حق او عدالت تأمین او د قضاء وظیفه په بشپړ امانت، صداقت او بې طرفۍ اجراء کړم.”

د دغه قانون په ۱۴۹ ماده کې داسې راغلي:

“د اسلام د سپیڅلي دین له حکمونو څخه د پیروي اصل او اسلامي جمهوري نظام نه تعدیلېږي.”

د افغانستان اسلامي دولت ټولې محکمې د محمدي صلی الله علیه و سلم غراء شریعت په رڼا کې فیصلې کوي. ځکه د افغانستان ټول مدني او جزائي قوانین د شریعت او فقهي اصولو پر بنسټ تدوین شوي دي. زمونږ ټول ولس په دیني شعائرو معقتد او د دیني احکامو څخه پیروي او خپل عبادات په ښکاره او د هیڅ ډول خوف څخه پرته تر سره کوي. د دغه هیواد تاریخ په دې شاهد دی چې دغه ولس د اسلام څخه د دفاع په لار کې ملیونونه قربانۍ ورکړي دي.

مونږ د افغانستان علماء ټول په دې سلا یو چې دغه هیواد مسلمان هیواد، دولت ئې اسلامي، ولس ئې مسلمان دی او په وړاندې یې د اسلامي نصوصو سره سم جهاد هیڅ ډول جواز نلري. مونږ ډاډمن یو چې دا ملت به د زمکې په سر د شتون تر وروستیو شېبو به د اسلام په سپیڅلي دین پابند وي.

ددې هیواد له ۹۹ فیصده ډېر وګړي مسلمانان دي او د مسلمانانو ترمنځ جګړه کول غیر شرعي عمل دی. د قرآني او نبوي نصوصو پر بنسټ، د اسلامي حکومت پر وړاندې د دین په نامه د وسلې پورته کول او وسله وال فعالیتونه تر هغې چې له حاکمانو څخه بواح کفر نه وي صادر شوی، ناروا عمل بلل شوی دی. د مسلمانو حاکمانو د حکم څخه اطاعت د قرآن امر دی او که په دې برخه کې کومه شخړه رامنځ ته کېږي د قران او سنتو په رڼا کې باید ورته د حل لارې چارې ولټول شي الله عز وجل فرمایي:

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَ أَطِيعُوا الرَّسُولَ وَ أُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ فَإِنْ تَنَازَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ وَ الرَّسُولِ إِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَ الْيَوْمِ الْآخِرِ ذَلِكَ خَيْرٌ وَ أَحْسَنُ تَأْوِيلًا ﴾ (سورة النساء آیت ۵۹).

ژباړه : اې مؤمنانو! د الله، رسول او هغو کسانو اطاعت وکړئ چې ستاسي څخه د امر خاوندان وي، بیا که ستاسي تر منځ په کومه چاره کېني شخړه پېښه شي؛ نو هغه د الله او رسول لوري ته محوله (وړاندې) کړئ. که تاسي په رښتیا سره پر الله او د اخرت په ورځ ایمان لرئ، همدا د کار یوه سمه طریقه ده او د عاقبت په اعتبار هم غوره ده.

د پورتنیو نصوصو څخه دا څرګندېږي چې جګړه په دې اسلامي هیواد کې مردوده او په ځای کې سوله یو ضرورت او د سولې راوستل او د هغې لپاره هڅه او هاند کول یوه دیني وجیبه او مسئولیت بلل کېږي چې په راتلونکي برخه کې په همدې بحث کوو.

په افغانستان کې د سولې اهمیت، ضرورت او وجوب:

له هغه ځایه چې سوله د اسلام د مقدس دین فطري حالت دی او هر څوک امن، سولې، او خپل منځي اصلاح ته رابولي نو د دغه دین نصوص سوله په هره کچه په ډیر قوت سره مطرح کوي او د سولې خوا ته خپل پیروان دعوت کوي. د سولې کلمه چې په عربي کې د

«صَلَح» له مادې څخه اخیستل شوې ده په دین کې داسې اهمیت لري چې د انساني ټولنې د ډیر کوچني بنسټ یعنی کورنۍ لپاره اسلام سوله ضروري گڼي او د بښې او مېړه تر منځ د سولې د رامنځته کیدو لپاره یو ډیر عجیب میکانیزم وړاندې کوي. د نساء سوري ۱۲۸ آیت د مېړه او بښې ترمنځ د ناخوالو په پیدا کولو سره هدایت ورکوي چې:

﴿وَإِنْ امْرَأَةٌ خَافَتْ مِنْ بَعْلِهَا نُشُوزًا أَوْ إِعْرَاضًا فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا أَنْ يُصْلِحَا بَيْنَهُمَا صُلْحًا وَالصُّلْحُ خَيْرٌ... الآية﴾ (سورة النساء آیت ۱۲۸)،

ژباړه: کله چې کومه بښه د خپل مېړه له ناوړه چلند یا مخ اړوني څخه په ویره کې وي ، نو هیڅ باک نه شته که مېړه او میرمن (د څه حقوقو پر کمولو ، زیاتولو) په خپلو منځو کې کې روغه جوړه وکړي ، روغه جوړه په هر حال ډیره ښه ده ...

آن تردې چې که بښه او مېړه په خپلو کې د روغې جوړې په راوستلو بریالي نشول و نفاق او شقاق د ایجاد ویره پیدا شوه نو بیا الله سبحانه و تعالی د دواړو کورنیو (د بښې او مېړه کورنۍ) څخه د یو یو تن حکم د ټاکلو فیصله کوي:

﴿وَإِنْ خِفْتُمْ شِقَاقَ بَيْنِهِمَا فَابْعَثُوا حَكَمًا مِنْ أَهْلِهِ وَحَكَمًا مِنْ أَهْلِهَا إِنْ يُرِيدَا إِصْلَاحًا يُوَفِّقِ اللَّهُ بَيْنَهُمَا إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا حَبِيرًا﴾ (سورة النساء آیت ۳۵).

ژباړه: او که تاسې چیرته د مېړه او میرمنې د اړیکو د خرابیدو په باب اندیښمن یاست ، نو یو منځگړی د مېړه له خپلوانو څخه او دیو میرمنې له خپلوانو څخه وټاکئ. که هغوی دواړه روغه جوړه کول وغواړي ، نو الله به د هغو دواړو تر منځ توافق لاره برابره کړي . الله په هر څه پوه او باخبره دی.

له دې څخه په څرگند ډول معلومېږي چې الله سبحانه و تعالی ته د دوه کسانو ترمنځ شخړه دومره مهمه ده چې د هغې د له منځه وړلو لپاره د یوه مرتب میکانیزم هدایت کوي چې په لومړۍ مرحله کې ئې، خپله په شخړه کې ښکیل کسان د سولې د راوستلو لپاره

موظفوي. خو د دوی د پاتې راتلو په حال کې بیا په نورو غږ کوي تر څو خپل فرض د دغه ټولنیز کوچني خو ډیر مهم بنسټ کې د سولې د راوستلو په هکله اداء کړي.

دغه راز سوله د الهي سنتو په رڼا کې له ټولو نورو دنيوي امورو څخه مهمه ګڼل کېږي او په دې هکله د ابراهيم عليه السلام دعا د مکې د ښار په اړه يو قوي دليل او بيلګه ده ځکه چې لومړی د امن او بيا د ښار د خلکو د اقتصادي سوکالی غوښتنه کوي. الله عز وجل دغې مسئلې ته په دې آيت کې اشاره کوي:

﴿وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّ اجْعَلْ هَذَا بَلَدًا ءَامِنًا وَاَرْزُقْ أَهْلَهُ مِنَ الثَّمَرَاتِ مَنْ ءَامَنَ مِنْهُمْ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ...الآيه﴾ (سورة البقرة آيت ۱۲۶).

ژباړه: او دا چې ابراهيم (ع) دُعا وکړه: "اې زما ربه! دا ښار(مکه) د امن ښار وګرځوه، او ددې له اوسېدونکو څخه چې څوک الله او اخرت مني، هغو ته هر ډول مېوې روزي کړه".

د رسول الله صلى الله عليه و سلم سیرت او د هغه ژوند د سولې او د اصلاح د راوستلو د پېښو څخه ډک دی چې غټې بېلګې ئې د اوس او خزرګ د قبیلو ترمنځ څو سوه کلنې جګړې او دښمنۍ ته د پای ټکی ایښودل، د مدینې تړون، حتی د مشرکینو سره د حدیبې سوله (چې الله سبحانه و تعالی ورته د فتح مبین نوم ورکړی دی)، د یهودو قبیلو سره مختلف تړونونه او د نصاراوو د نجران د قبیلې سره تړون ټول د دې څرګندونه کوي چې په اسلام کې سوله او د هغې ضرورت په کوم حد کې دی. حتی الله سبحانه و تعالی خپل رسول صلى الله عليه وسلم ته د مکې د مشرکینو په اړه وايي چې کله هغوی سولې ته مېلان وښود نو ته هم سولې ته مایل شه. په دې اړه قران عظیم الشان داسې فرمايي:

﴿وَإِنْ جَنَحُوا لِلسَّلْمِ فَاجْنَحْ لَهَا وَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ﴾ (سورة الانفال آيت ۶۱)

ژباړه: او [اې پېغمبره صلى الله عليه وسلم!] که دښمن د روغې جوړې خوا ته مېلان ولري، نو ته هم د هغې لپاره تيار اوسه او پر الله توکل وکړه. په يقيني ډول هماغه د هر څه اورېدونکي او په هر څه پوهېدونکي دی.

خو کله چې دغه مسئله د دوه مسلمانو ډلو ترمنځ وي نو بيا خو څو برابره له دې څخه د زيات اهميت درلودونکې ده. کله چې د بدر غزا څخه وروسته د غنايمو په وېش کې د مسلمانانو ترمنځ اختلاف راځي نو د دغه اختلاف د سمدستي حل لپاره الله سبحانه و تعالی د انفال سورې لومړي آيت کې داسې حکم کوي:

﴿... وَأَصْلِحُوا ذَاتَ بَيْنِكُمْ وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ﴾ (سورة الانفال آيت ۱).

ژباړه: نو تاسې له الله څخه وويړيږئ او خپل منځي اړيکې سمې کړئ. د الله او دهغه د پيغمبر اطاعت وکړئ که تاسو مومنان ياست

کله چې د قباء مسجد د خلکو په منځ کې شخړه واقع کيږي نو د خدای رسول صحابه کرامو ته وايي چې راځئ چه د هغو په منځ کې اصلاح (سوله) راولو دغه حديث بخاری شريف داسې نقل کوي:

[حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْأَوْسِيُّ وَإِسْحَاقُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْفَرَوِيُّ قَالَا حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ عَنْ أَبِي حَازِمٍ عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ أَهْلَ قُبَاءٍ اقْتَتَلُوا حَتَّى تَرَامُوا بِالْحِجَارَةِ ، فَأُخْبِرَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - بِذَلِكَ فَقَالَ « اذْهَبُوا بِنَا نَصْلِحْ بَيْنَهُمْ ».] (صحيح البخاری حديث ۲۶۹۳).

ترجمه: د قباء خلک په خپلو منځو کې سره په جگړه ښکيل شول ، تر دې چې په کابو يي يو بل وويشتل ، کله چې رسول الله صلى الله عليه وسلم خبر شو ، نو ويي ويل : ما وروئ چې ترمنځ يي سوله وکړم.

الله سبحانه و تعالی حتی پتی سري خبرې چې یو ناروا عمل دی خو د خلکو د اصلاح لپاره
ئې هغه جائز کښلی دی لکه چې په قرآن کریم کې فرمایي:

﴿لَا خَيْرَ فِي كَثِيرٍ مِنْ نَجْوَاهُمْ إِلَّا مَنْ أَمَرَ بِصَدَقَةٍ أَوْ مَعْرُوفٍ أَوْ إِصْلَاحٍ بَيْنَ النَّاسِ
وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ ابْتِغَاءَ مَرْضَاتِ اللَّهِ فَسَوْفَ نُؤْتِيهِ أَجْرًا عَظِيمًا﴾ (سورة النساء
آیت ۱۱۴)

ژباړه: د خلکو په پټو مجلسونو کې زیاتره څه بښيکښه نه وي. هو، که څوک په پټه توګه د
صدقې او خیرات لارښوونه وکړي یا د کوم ښه کار لپاره یا د خلکو په چارو کې د اصلاح
کولو لپاره چا ته څه ووايي، نو البته دا ښه خبره ده، او څوک چې د الله د خوشالولو په
خاطر داسې وکړي، هغه ته به مور لوی ثواب ورپه برخه کړو.

قرآن کریم د مسلمانانو د دوه ډلو د جګړې د ختمولو لپاره نور مسلمانان مکلفوي او هغو
ته داسې هدايت ورکوي:

﴿وَإِنْ طَائِفَتَانِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ اقْتَتَلُوا فَأَصْلِحُوا بَيْنَهُمَا فَإِنْ بَغَتْ إِحْدَاهُمَا عَلَى
الْأُخْرَى فَقَاتِلُوا الَّتِي تَبْغِي حَتَّى تَفِيءَ إِلَى أَمْرِ اللَّهِ فَإِنْ فَاءَتْ فَأَصْلِحُوا بَيْنَهُمَا
بِالْعَدْلِ وَأَقْسِطُوا إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ﴾ (سورة الحجرات آیت ۹)

ژباړه: او که له مومنانو څخه دوی ډلې پخپلو منځو کې په جنګ شي، نو دهغو په منځ کې
سوله وکړئ. بیا که له هغو څخه یوه ډله پر بلې تیرې وکړي، نو له تیرې کوونکي (ډلې)
سره وجنګیږئ، تر دې پورې چې هغوی د الله حکم خوا ته را وګرځي. بیا کله چې هغوی
راوګرځي، نو په منځ کې یې عدل سره سوله وکړئ، او انصاف وکړئ چې الله انصاف
کوونکي خوښوي.

(۹) او بیا په دې تاکید کوي او وايي:

﴿إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ فَأَصْلِحُوا بَيْنَ أَخَوَيْكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ﴾

(سوره الحجرات آیت ۱۰)

ژباړه: بې شکه همدا خبره ده چې مؤمنان خو سره وروڼه دي، نو تاسو د خپلو دواړو وروڼو په منځ کې سوله وکړئ، او د الله نه وويريرئ، ښايي چې پر تاسو رحم وکړئ شي.

همداراز د مسلمانانو ژوند ته الله سبحانه و تعالی ډير اهميت ورکړی چې حتی د مؤمنانو د ژوند د حفاظت لپاره ئې د قتال څخه ممانعت کړی دی لکه څرنګه چې په دې آیت کې فرمائي:

﴿وَلَوْلَا رِجَالُ مُؤْمِنُونَ وَنِسَاءُ مُؤْمِنَاتٍ لَّمْ تَعْلَمُوهُمْ أَنْ تَطَّوَّهُمْ فِتْصِيبَكُمْ مِنْهُمْ مَعَرَّةٌ بِغَيْرِ عِلْمٍ لِيُدْخِلَ اللَّهُ فِي رَحْمَتِهِ مَنْ يَشَاءُ لَوْ تَزَيَّلُوا لَعَذَّبْنَا الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا﴾ (سورة الفتح آیت ۲۵).

ژباړه: که (په مکه کېني) داسي مؤمن نارينه او مؤمني ښځي موجودې نه وای چې تاسي يې نه پيژنئ؛ او که دا خبره نه وای چې په نا اگاهانه ډول به تاسي هغوی پايمال کړئ؛ او پدې سره به د بې علمۍ په حال کېني پر تاسي پره راشي (نو د جنګ مخنيوی به نه وای شوی. مخنيوی د دې لپاره وشو) چې الله چې چا ته وغواړي پخپل رحمت کېني يې داخل کړي. هغه مؤمنان که بېل شوي وای، نو د مکې له خلکو څخه چې کوم کسان کافران ول، هغو ته به مور هرو مرو دردناکه سزا ورکړي وای.

رسول الله صلى الله عليه وسلم د مسلمانانو ترمنځ د شخړې د اصلاح په هکله دومره حساس و چې شخصاً خپله د شخړو د حل لپاره تلو او دغه کار ته ئې په بل هر کار لومړيتوب ورکاوه نو ځکه اصلاح ذات البين ورته ډيره مهمه او ضروري ښکاري او داسې وايي:

[حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْعَلَاءِ، حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ، عَنْ سَالِمٍ، عَنْ أُمِّ الدَّرْدَاءِ، عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِأَفْضَلِ مِنْ دَرَجَةِ الصِّيَامِ وَالصَّلَاةِ وَالصَّدَقَةِ؟» قَالُوا: بَلَى، يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ: «إِصْلَاحُ ذَاتِ الْبَيْنِ، وَفَسَادُ ذَاتِ الْبَيْنِ الْحَالِقَةُ»] (سنن أبي داود حديث ٤٩١٩).

ژباړه: رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايي: ايا له داسې څه مو خبر نكړم چې له روژې، لمونځ، او صدقې يې درجې او اجر زيات وي، صحابه عرض كوي چې بلې يا د الله رسوله. د خداى پيغمبر ورته وايي: د خلكو ترمنځ اصلاح، ځكه د خلكو ترمنځ فساد ويجارونكى دى. په بل حديث كې چې طبراني په المعجم الكبير كې نقل كړى دى داسې راغلي دي:

[حَدَّثَنَا عَبْدُ بْنُ غَنَامٍ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى، عَنْ مُوسَى بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ عَوْفٍ، قَالَ: قَالَ لِي أَبُو أَيُّوبَ: قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يَا أَبَا أَيُّوبَ، أَلَا أَدُلُّكَ عَلَى صَدَقَةٍ يُحِبُّهَا اللَّهُ وَرَسُولُهُ؟ تُصْلِحُ بَيْنَ النَّاسِ إِذَا تَبَاغَضُوا، وَتَفَاسَدُوا.] (المعجم الكبير للطبراني حديث ٣٨٢٥).

ژباړه: رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايي:

يا ابا ايوبه! داسې صدقه درته ونه بنآيم چې د الله او د رسول ديره خوښېږي؟ د خلكو ترمنځ سوله كوه، كله چې په شخړه اوږي او كله چې فساد رامنځ ته كېږي.

د قرطبي تفسير پورتنې حديث ته ورته حديث راوړى او له هغه څخه وروسته د امام اوزاعي رحمه الله دغه قول رانقلوي:

"ما خطوة أحب إلى الله عز وجل من خطوة في إصلاح ذات البين، ومن أصلح بين اثنين كتب الله له براءة من النار"

ژباړه: هيڅ حرکت د الله پر وړاندې دومره محترم نه دی لکه د خپلمنځي شخړو حل، چا چې د دوه کسانو ترمنځ سوله وکړه الله جل جلاله به ورته له اوره خلاصون وليکي.

د پورتنیو ایتونو، احادیثو او د امت د علماؤو د اقوالو څخه داسې څرگندېږي چې سوله په لومړۍ مرحله کې د جگړې په دوه ښکیلو مسلمانو اړخونو واجب ده. که چیرې دوی په دې قادر نشي نو بیا د هغوی ترمنځ د اصلاح او سولې راوستل په نورو مسلمانانو واجب ګرځي.

نو ځکه مونږ علماء د افغانستان په جګړو کې په ښکیلو غاړو غږ کوو چې د خپلو مسلمانو ورونو په مقابل کې جګړه - هغه جګړه چې پایله یې د تباهی او بې ګناه انسانانو له وژلو پرته نور څه نه ده - پریردې او د سولې لاره خپله کړي. د خپلو مسلمان ورونو او اسلامی جمهوریت سره د سولې خبرو اترو ته کېږي. مونږ په دې باور یو چې د مخامخ مذاکراتو له پېل سره به د دواړو خواوو غوښتنو او ستونزو ته چې د جګړې د دوام لامل شوي دي، مناسبې حل لارې وموندل شي.

خو که چیرې مخالفین بیا هم دغې ناجائزې جګړې ته دوام ورکوي نو بیا مونږ علماء د اسلامي هیوادونو په حکومتونو او په ځانګړي ډول د اسلامي امت په علماوو غږ کوو چې د خپل شرعي مکلفیت او مسئولیت پر بنسټ د خپلو مسلمانو ورونو ترمنځ اصلاح ته را وړاندې او خپله دنده تر سره کړي.

مونږ علماء د حکومت لخوا د ولس د اجماع، دیني، ټولنیزو، ملي او نړیوالو بنسټونو سره د سلا مشورې وروسته طالبانو ته د سولې او مذاکراتو د بې قیده او شرطه طرحې چې د تېر هجري شمسي کال (۱۳۹۶) د کب په میاشت کې، چې د ۲۰۱۸ میلادي کال د فبروري میاشت سره سمون خوري، وړاندې کړه، څخه په کلکه ملاتړ او مننه کوو. همداراز دغه وړاندیز د حکومت د سولې غوښتنې نیت او عمل څرګندوي.

مونږ علماء له طالبانو په کلکه غوښتنه کوو چې د سولې په اړه د افغانستان حکومت وړاندیز ته مثبت ځواب ووايي ترڅو د مسلمانانو د لا زیاتو وینو توپېدو مخنیوی وشي. دواړه غاړې باید لومړی دا ومني چې مخامخ خبرو اترو ته کېږي او وروسته د دیني اصولو

په رڼا کې د یوې هراړخیزې سولې په طرحه سلا شي. له دې سره به د جگړې څخه ستړی ولس د سولې څخه برخمن او د سوکاله ژوند څښتن شي. مور علماء په دې برخه کې هر راز قربانی او منځگرتوب ته حاضر یو. مونږ په دې عقیده یو چې د سولې په موجودیت کې د اسلامي شعایرو د تطبیق لپاره بهتره زمینه مساعده کېږي او د هر ډول فساد او بېروني مداخلو څخه مخنیوی کېږي. همدا سوله ده چې د هیواد څخه به د خارجي قواوو د وتلو مهال وېش ته لاره هواره کړي او د بهرنيانو د شتون ضرورت له مینځ وړي. او په دې اړه حکومت او ولس دواړه سره سلا دي.

په افغانستان کې روانه جگړه ناجائزه او هیڅ ډول شرعي صیغه نلري:

روانه جگړه او د هغې مختلف ډولونه د شریعت او دیني نصوصو له نظره ناروا ده او د مسلمانانو د وینې تویدنې پرته بل هیڅ نتیجه نه ورکوي. په دې اړه لاندیني نصوص شاهد دي.

د مؤمن قتل قرآن عظیم الشان لویه او نه بښونکې گناه بللې او داسې فرمایي:

﴿وَمَنْ يَقْتُلْ مُؤْمِنًا مُتَعَمِّدًا فَجَزَاؤُهُ جَهَنَّمُ خَالِدًا فِيهَا وَعَذَّبَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَلَعْنَهُ وَأَعَدَّ لَهُ عَذَابًا عَظِيمًا﴾ (سورة النساء آیت ۹۳).

ژباړه: پاته شو هغه څوک چې کوم مومن له پوهې او ادراک سره سره ووژني، نو د هغه سزا دوزخ دی چې په هغه کې به د تل لپاره استوگن وي، پر هغه د الله غضب او لعنت دی او الله د هغه لپاره لوی عذاب تیار کړیدی.

دا خو هغه شدید وعید دی چې الله تعالی ئې د مؤمن د قتل په جزا کې ورکوي او دا په څرگند ډول د مؤمن د وینې د نه تویلو په معنا دی خو کله چې د مؤمن د قتل مسئله مطرح کېږي نو هغه به د خطا قتل په بڼه کې وي. همدا رنگه په بل آیت کې فرمایي:

﴿وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ أَنْ يَقْتُلَ مُؤْمِنًا إِلَّا خَطَأً وَمَنْ قَتَلَ مُؤْمِنًا خَطَأً فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ وَدِيَةٌ مُسَلَّمَةٌ إِلَىٰ أَهْلِهِ إِلَّا أَنْ يَصَدَّقُوا فَإِنْ كَانَ مِنْ قَوْمٍ عَدُوٍّ لَكُمْ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ وَإِنْ كَانَ مِنْ قَوْمٍ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ مِيثَاقٌ فَدِيَةٌ مُسَلَّمَةٌ إِلَىٰ أَهْلِهِ وَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامُ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ تَوْبَةً مِنَ اللَّهِ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا﴾ (سورة النساء آیت ۹۲).

ژباړه: دا د یو مومن کار نه دی چې بل مومن ووژني ، مگر دا چې خطا ورڅخه وشي. او څوک چې کوم مومن په خطايي سره ووژني ، نو د هغه کفارو د یو مومن مړيې ازادول دي . او که هغه وژل شوی مومن د کوم یو داسې نامسلمان قوم وگړي و چې له هغه سره ستاسې تړون و ، نو د هغه وارثانو ته به د وینو بیه ورکول او د یو مومن غلام ازادول وي . نو که څوک غلام ونه لري ، پر له پسې دي دوې میاشتي روژه ونیسي ، دا پر دې گناه باندې الله ته د توبې ایستلو طریقه ده. او الله د علم او پوهې خاوند دی

له دې څخه مهمه مسئله دا ده چې حتی هغه حربي کافر چې د جگړې پر مهال د مسلمان د تورې لاندې راشي او صرف کلمه ووایي د هغه قتل هم لویه گناه شمیرل شوې ده او رسول الله صلی الله علیه و سلم خپل ډیر گران صحابي حضرت اسامه بن زید رضی الله تعالی عنهما په دې عمل توبیخ کړی دی لکه چې په دې حدیث کې راځي:

[حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ وَعِثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ -المعنى- قَالَا: حَدَّثَنَا يَعْلَى بْنُ عُبَيْدٍ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنِ أَبِي ظَبْيَانَ حَدَّثَنَا أُسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ، قَالَ: بَعَثَنَا رَسُولُ اللَّهِ -صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ- سَرِيَّةً إِلَى الْحُرَقَاتِ، فَنَذَرُوا بِنَا، فَهَرَبُوا، فَأَدْرَكْنَا رَجُلًا، فَلَمَّا غَشِينَاهُ، قَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، فَضَرَبْنَاهُ، حَتَّى قَتَلْنَاهُ، فَذَكَرْتُهُ لِلنَّبِيِّ -صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ-، فَقَالَ: "مَنْ لَكَ بَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ؟"، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّمَا قَالَهَا مَخَافَةَ السَّلَاحِ، قَالَ: "أَفَلَا شَقَقْتَ عَن قَلْبِهِ حَتَّى تَعْلَمَ مِنْ أَجْلِ ذَلِكَ قَالَهَا أَمْ لَا؟ مَنْ لَكَ بَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ يَوْمَ

القيامة؟ " فما زالَ يقولُها حتى ودِدْتُ أني لم أُسلم إلا يومئذ.] (سنن أبي داؤد حديث ٢٦٤٣).

ژباړه: اسامه بن زيد رضی الله عنهما وایي، چې رسول الله صلی الله علیه وسلم مور یوه وره دلکی (سریة) الحرقات ته واستولو ، هلته له رسیدو وروسته خلک و وپریدل او وتبیتیدل. مور یو کس اسیر ونيولو نو هغه کلمه وويله : لا اله الا الله .. خو مور ووهلو تر دې چې ووژل شو. کله مو چې د خدای رسول ته کیسه وکړه ، هغه راته وويل : د قیامت په ورځ به څوک د لاله الا الله ځواب وایي ؟ زيد وایي چې ما ورته وويل ، چې ای د الله رسوله هغه کس د وسلې له ویرې دا کلمه وويله ؛ نو رسول الله وويل : ایا تا یې زړه ورڅیرلی و؟ چې له زړه یې خبر وې چې کلمه یې په کوم نیت ويلي ، د قیامت په ورځ به څوک د لاله الا الله ځواب وایي ؟ تر دې چې د خدای پیغمبر دا کلمه بار بار تکرار کړه ، تر دې چې له ځان سره مې ويلي کاش تر دې دمه مسلمان شوی نه وای او نن مې اسلام قبول کړی وای چې دا گناه مې راته بښل شوي وای.

آن تردې چې قرآن کریم هدایت ورکوي هغه چاته چې په تاسو سلام اچوي او یا تاسو ته خپل تسلیم او انقیاد څرگندوي هغه ته د نه مسلمان خطاب ردوي او مسلمانانو ته حکم کوي چې:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا ضَرَبْتُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَتَبَيَّنُوا وَلَا تَقُولُوا لِمَنْ أَلْفَىٰ إِلَيْكُمْ السَّلَامَ لَسْتَ مُؤْمِنًا تَبْتَغُونَ عَرَضَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا فَعِنْدَ اللَّهِ مَغَانِمٌ كَثِيرَةٌ كَذَلِكَ كُنْتُمْ مِنْ قَبْلُ فَمَنَّ اللَّهُ عَلَيْكُمْ فَتَبَيَّنُوا إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا﴾ (سورة النساء آیت ٩٤).

ژباړه: ای مومنانو کله چې د الله په لار کې جهاد لپاره ووځئ ، نو دوست او دښمن په منځ کې توپیر وکړئ. او څوک چې تاسې ته سلام وچوي ، هغه ته سمدلاسه مه وایاست چې ته مومن نه یې ، که تاسې د دنیا گټه غواړئ نو د الله سره ستاسې لپاره د ولجې (غنیمتونو)

ديري زياتي شتمنى شته . اخر په همدې حالت كې خو تاسې په خپله هم له دې څخه مخكې اخته شوي وئ. بيا الله پر تاسې مهربانه شو ، له امله له غور څخه كار واخلي تاسې چې څه كوي الله پرې خبر دى.

د دې مبارك آيت په تفسير كې ابن كثير دغه اقوال را نقلوي:

[قَالَ الْإِمَامُ أَحْمَدُ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي بُكَيْرٍ، وَحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ، وَخَلْفُ بْنُ الْوَلِيدِ، قَالُوا: حَدَّثَنَا إِسْرَائِيلُ، عَنْ سِمَاكٍ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: مَرَّ رَجُلٌ مِنْ بَنِي سُلَيْمٍ بِنَفَرٍ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ يَسُوقُ غَنَمًا لَهُ، فَسَلَّمَ عَلَيْهِمْ فَقَالُوا: مَا سَلَّمَ عَلَيْنَا إِلَّا لِيَتَعَوَّذَ مِنَّا. فَعَمَدُوا إِلَيْهِ فَقَتَلُوهُ، وَأَتَوْا بِغَنَمِهِ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَزَلَّتْ هَذِهِ الْآيَةُ: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا [إِذَا ضَرَبْتُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَتَبَيَّنُوا وَلَا تَقُولُوا لِمَنْ أَلْفَى إِلَيْكُمُ السَّلَامَ لَسْتَ مُؤْمِنًا] إِلَى آخِرِهَا.

وَرَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ فِي التَّفْسِيرِ، عَنْ عَبْدِ بْنِ حُمَيْدٍ، عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ أَبِي رِزْمَةَ، عَنْ إِسْرَائِيلَ، بِهِ. وَقَالَ: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ، وَفِي الْبَابِ عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ. وَرَوَاهُ الْحَاكِمُ مِنْ طَرِيقِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُوسَى، عَنْ إِسْرَائِيلَ، بِهِ. ثُمَّ قَالَ: صَحِيحُ الْإِسْنَادِ وَلَمْ يُخْرِجَاهُ. وَرَوَاهُ ابْنُ جَرِيرٍ مِنْ حَدِيثِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُوسَى وَعَبْدِ الرَّحِيمِ بْنِ سُلَيْمَانَ، كِلَاهُمَا عَنْ إِسْرَائِيلَ، بِهِ وَقَالَ فِي بَعْضِ كُتُبِهِ غَيْرِ التَّفْسِيرِ- وَقَدْ رَوَاهُ مِنْ طَرِيقِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ فَقَطُّ- : وَهَذَا خبر عندنا] (تفسير ابن كثير د نساء د سوري د ۹۴ آيت په تفسير كې).

ژباړه: ابن عباس كيسه كوي، چې د بني سليم له قبيلې يو كس، چې گډې ورسره وې د رسول الله صلى الله عليه وسلم د ملگرو د يوې ډلگۍ مخ ته تير شو سلام يې وكړ، نو خلكو ځواب وركړ، چې تا سلام د دې لپاره واچولو چې له مور په امن كې شې. ور پورته شو او هغه كس يې ووژلو او گډې يې د غنيمت په توگه رسول الله صلى الله عليه وسلم ته له ځانه سره راوستې نو پورته ايات نازل شو.

د حجة الوداع خطبه د رسول الله صلى الله عليه و سلم يوه لويه بېلگه ده چې د مسلمان وينه، مال او عزت حرام دى:

[حَدَّثَنَا أَبُو عَلِيٍّ الْحَافِظُ، أَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ قُتَيْبَةَ الْعَسْقَلَانِيُّ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مَسْكِينِ الْيَمَامِيُّ، ثَنَا عَبَّادُ بْنُ عُمَرَ، ثَنَا عِكْرِمَةُ بْنُ عَمَّارٍ، ثَنَا مَخْشِيُّ بْنُ حُجْرٍ بْنِ عَدِيِّ،

عَنْ أَبِيهِ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَطَبَهُمْ، فَقَالَ: «أَيُّ يَوْمٍ هَذَا؟» قَالُوا: يَوْمٌ حَرَامٌ، قَالَ: «فَأَيُّ بَلَدٍ هَذَا؟» قَالُوا: الْبَلَدُ الْحَرَامُ، قَالَ: «فَأَيُّ شَهْرٍ؟» قَالُوا: شَهْرُ حَرَامٍ، قَالَ: «فَإِنَّ دِمَاءَكُمْ وَأَمْوَالَكُمْ وَأَعْرَاضَكُمْ حَرَامٌ عَلَيْكُمْ كَحُرْمَةِ يَوْمِكُمْ هَذَا كَحُرْمَةِ شَهْرِكُمْ هَذَا كَحُرْمَةِ بَلَدِكُمْ هَذَا لِيُبَلِّغَ الشَّاهِدُ الْغَائِبَ، لَا تَرْجِعُوا بَعْدِي كُفْرًا يَضْرِبُ بَعْضُكُمْ رِقَابَ بَعْضٍ» [المستدرک علی الصحیحین للحاکم حدیث ۵۹۸۲].

د حجة الوداع په ورځ رسول الله په خطبه کې خلک مخاطب کړل او وئې ويل: دا کومه ورځ ده؟ خلکو ځواب ورکړ د حرمت ورځ ده. بيا يې وويلې دا کوم ښار دی؟ خلکو ځواب ورکړ د حرمت ښار، بيا يې وويلې کومه مياشت ده؟ خلکو ځواب ورکړ د حرمت مياشت. بيا يې وفرمايل، ستاسې وينې، مالونه او ناموس پر يو بل داسې حرام دي لکه د دې ورځې حرمت، د دې مياشتې حرمت او د دې ښار (مکې مکرمې) حرمت. حاضر خلک دې دا پيغام غايبو ته ورسوي، له ما وروسته بېرته کفر ته مه ستنيږئ چې د يو بل ورميرونه ووهئ يعنې يو بل ووژئ.

پورته نصوصو او دلايلو ته په پاملرنې سره مونږ د افغانستان علماء دغه جگړه ناروا او د شريعت خلاف گڼو او دمسلمانانو د وينو تويولو پرته ئې بل څه نه گڼو. فلهدا د دې جگړې د ژر تر ژره بندولو فتوی ورکوو.

انتحار، انفجار د خلکو وژل، نفاق، وېره اچونه، مختلف ډول فساد،

قطاع طريقي، اختطاف او هر ډول تاوتريخوالی:

په اسلام کې انتحار او انفجار له کبيره گناهونو څخه شمېرل کيږي، بلکې د الله جل جلاله د حکم صريح مخالفت دی:

﴿وَلَا تَقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا﴾ (سورة النساء آیت ۲۹).

ژباړه: او خپل ځانونه مه وژنئ، باور ولرئ چې الله جل جلاله پرتاسې ډير مهربان دي.

خو که خووک دغه عمل ترسره کړي نو داسې وعید ورکړل شوی دی:

﴿ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ عُدْوَانًا وَظُلْمًا فَسَوْفَ نُصَلِّيهِ نَارًا وَكَانَ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرًا ﴾
(سورة النساء آیت ۳۰).

ژباړه: خووک چې ظلم او تیري سره داسې وکړي، هغه به هر ورو مور او ته ننباسو او دا دالله لپاره څه گران کار نه دی

، همدارنگه رسول الله ﷺ فرمایي:

[.. من قَتَلَ نَفْسَهُ بِحَدِيدَةٍ فَحَدِيدَتُهُ فِي يَدِهِ يَجَأُ بِهَا فِي بَطْنِهِ فِي نَارِ جَهَنَّمَ خَالِدًا مُخَلَّدًا فِيهَا أَبَدًا] . (رواه البخاري حديث ۵۴۴۲ و مسلم حديث ۱۰۹).

ژباړه: هر هغه چا چې ځان په اوسپنه ووژلو د قیامت په ورځ به یې اوسپنه په لاس کې وي او خپله خپته به پرې وهي، تر دې چې جهنم ته به د دايم لپاره وغورځول شي.

د انتحار او ځانمرگو بریدونو په اړه د اسلامي نړۍ دیني علماو خپلې فتواوې ورکړي چې دغه عمل یې د شرعي دلایلو او دیني نصوصو پر بنسټ قطعي حرام بللی دی. مور هم په دې برخه کې خپل نظر له دغه علماو سره یوځای کوو او په وضاحت وایو چې ځانمرکي بریدونه په اسلام کې حرام دي، ځکه چې د ځانمرگو بریدونو په پایله کې خو کبیره گناهونه هم مهاله رامنځته کېږي:

لومړی: د خپل ځان وژنه ، چې په اسلام کې حرامه ده؛

دویم: ژوند د الله جل جلاله له لوري انسان ته هبه ده، نو یو انسان د هیڅ انسان د ژوند اخیستلو صلاحیت نه لري حتی که د ده د خپل ژوند مسئله هم وي؛ ځکه انسان د خپل ژوند او نفس مالک نه دی بلکې مالک یې الله قدیر ذات دی.

دریم: د ځانمرکي برید په تر سره کولو سره د دنورو بیگناه انسانانو وژل، چې په اسلام کې ستره گناه ده؛

څلورم: له انسان څخه چې اشرف المخلوقات دی د یوې حربي وسیلې په توګه ګټه اخستل انسانیت ته سپکاوی ګڼل کېږي.

پنځم: دا یوازې د ځان وژنې په اړه حکم دی او که دا ځان وژنه د نورو مسلمانانو د وژلو لپاره ترسره شي، دابیا دوه برابره ګناه ده. یو د ځان د وژلو ګناه، بله د بل مسلمان د وژلو ګناه. په دې اړه د قرآن کریم آیات مخکې ذکر شول.

په اسلام کې قطاع الطريقي (لارې شکونه)، اختطاف، ترور او وېره اچونه او د فساد نور ډولونو په اړه ډیر سخت وعید راغلی او د دې کار تر سره کوونکي یې د الله او د الله د رسول سره جګړه کوونکي بللي. الله جل جلاله فرمایي:

﴿ إِنَّمَا جَزَاءُ الَّذِينَ يُحَارِبُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَسْعَوْنَ فِي الْأَرْضِ فَسَادًا أَنْ يُقَتَّلُوا أَوْ يُصَلَّبُوا أَوْ تُقَطَّعَ أَيْدِيهِمْ وَأَرْجُلُهُمْ مِّنْ خِلَافٍ أَوْ يُنْفَوْا مِنَ الْأَرْضِ ذَلِكَ لَهُمْ خِزْيٌ فِي الدُّنْيَا وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴾ (سورة المائدة آیت ۳۳).

ژباړه: کوم خلک چې له الله او دهغه له پیغمبر سره جنګیږي او په ځمکه کې د دې لپاره منډې ترې کوي چې فساد را ولاړ کړي نو د هغو سزا دا ده چې ووژل شي یا په دار وځړول شي، یایي لاسونه او پښې ردو بدل غوڅې کړای شي، یا له وطنه وشړل شي، دا د ذلت او سپکاوي خو د هغو لپاره په دنیا کې دي او په اخرت کې د هغو لپاره له دې څخه هم لویه سزا ده.

همدارنګه مونږ علماوو ته په هیواد کې د هر راز اخلاقي، مالي او سیاسي فساد، ابتدال، فحشاء او د اسلامي اصولو او معتقداتو پر وړاندې بې تفاوتې او توهین د زغملو وړ نه دی. د حکومت او ولس څخه غواړو چې په دې برخه کې د علماوو وړاندیزونو او مشورو ته غور ونیسي، په دې اړه مرتکبینو ته د جزاء ورکولو او په راتلونکي کې له دغو اعمالو څخه د هغوی د مخنیوي فتوا ورکړو.

د اسلام د مقدس دين له نظره د الكولي مشروباتو، مخدره موادو او نورو نشه ای توکو استفاده، تولید، توريد، معامله او هر ډول قاچاق ناروا كړنې دي. كه څه هم دغه ناخوالي علماوو په خپلو مخكينيو مصوباتو، فتواوو او پريكړو كې په كلکه غندلي او د مخنيوي لپاره ئې په مسئولو ادارو، چارواكو او ولس غږ كړی دی، اوس يو ځل بيا مونږ علماء په دغو ټولو ذكر شويو بنسټونو غږ كوو چې د دغو اعمالو د مخنيوي لپاره هر څوك د خپل مسئوليت او مكلفيت په اساس گام واخلي، تر څو زموږ ټولنه له دې مهلكو مرضونو څخه وژغورل شي.

په اسلام كې تفرقه ، نفاق اچونه ، تعصب او تبعيض او د مسلمانانو ترمنځ فاصله او حتى نفرت ايجادول د قرآن كريم له دې صريح نص سره مخالفت دی چې فرمايي:

﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَىٰ وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ﴾ (سورة الحجرات آیت ۱۳).

ژباړه: ای خلکو موږ تاسې يو نارينه او يوې ښځې څخه پيدا كړئ ، او بيا مو تاسې قومونه او قبيلې وگرځولئ ، تر څو چې تاسې يو او بل سره وپيژنئ. په حقيقت كې د الله په وړاندې ستاسې څخه تر ټولو زيات عزتمند هغه څوك دی چې په تاسې كې تر ټولو زيات پرهيزگار وي په باوري ډول الله په هرڅه پوهيدونكي او باخبره دی.

بالعكس الله جل جلاله مسلمانان يو والي او وروركلوی ته رابولي، الله سبحانه و تعالی فرمايي:

﴿وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا وَاذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ كُنْتُمْ أَعْدَاءً فَأَلَّفَ بَيْنَ قُلُوبِكُمْ فَأَصْبَحْتُمْ بِنِعْمَتِهِ إِخْوَانًا وَكُنْتُمْ عَلَىٰ شَفَا حُفْرَةٍ مِنَ النَّارِ فَأَنْقَذَكُمْ مِنْهَا كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ﴾ (سورة آل عمران آیت ۱۰۳).

ژباړه: ټول یو ځای شئ، د الله رسی کلکه ونیسئ او تیت و پرک کېږئ مه. د الله هغه پېرزوېنه در یاده کړئ چې پر تاسي یې کړې ده. تاسې یو د بل دښمنان وئ، هغه ستاسي په زړونو کې مینه واچوله او د هغه په مهربانۍ او لورېنه تاسي سره وروڼه وروڼه شواست. تاسي د یوې له اوره ډکې کندی پر غاړه ولاړ واست، الله ځنې وژغورلاست. په دغه شان الله خپلې نښانې تاسي ته څرګندوي. په کار ده چې په دغو نښانو سره تاسې ته د خپلې ژغورنې سمه لاره په نظر درشي.

ډیری د دغو اسلام او انسانیت سره د مخالفو کړنو لپاره د ټولنیزو شبکو او رسنیو څخه کار اخیستل کېږي او دا د رسنیو حکمي شخصیت تر پوښتنې لاندې راولي. چې ګواکې زمونږ رسنۍ د دې هیواد د دښمنانو په چوپړ کې دي او خپل هیواد سره دښمني کوي.

مور علماء په ولس، حکومت او سیاسي او مدني حرکتونو د ټولنیزو شبکو په مسئولو ادارو او په ټولو رسنیو باندې غږ کوو، چې د روانو ناخوالو څخه د وتلو په خاطر خپل یو والي او وحدت وساتي او د دښمن د د سايسو ښکار نه شي او د بیان د آزادۍ څخه په ناوړه ګټه اخیستلو د ولس ترمنځ د نفاق او نفرت اچولو څخه په کلکه ډډه وکړي.

مور علماء په دې اړه پخپل مسلمان ملت، حکومت او د اسلامي هیوادونو پر حکومتونو، علماوو او دیني بنسټونو باندې غږ کوو چې په افغانستان کې د سولې او ثبات د راوستلو لپاره خپله دیني وجیبه او وظیفه ترسره کړي او دغه ناوړین ته د پای ټکی کېږدي.

مونږ علماء په دې اړه د نورو دیني بنسټونو هڅو ته ارزښت ورکوو او هغه په ډیر احترام سره ستایو او تائیدوو یې چې د بیلګې په ډول دار العلوم دیوبند، الازهر الشریف، رابطه العالم الاسلامي، مجمع الفقه الاسلامي، اتحاد علماء المسلمین، او د ټولو هغو مراکزو او ادارو چې په دې برخو کې فتاوی، اعلاميې او قطعنامې صادري کړي، یاد او د هغو درناوی او ستاینه وکړو. او له یادو بنسټونو او مراکزو څخه غوښتنه کوو چې په افغانستان کې د جګړې د ختمولو لپاره زمونږ د دې فتوا هر اړخیز ملاتړ او د دغه ناوړین په ختمولو کې

مونږ سره مرسته وکړي. همدا راز موږ د پاکستان د علماوو د وروستی متفقہ فتوا (پیغام پاکستان) چې هر ډول انتحار یې حرام بللی او د اسلامي ریاست په وړاندې یې وسله واله مبارزه جهاد نه بلکې بغاوت بللی، تائیدوو، ستایو او ملاتړ یې کوو.

په پای کې د پورتنیو قرآني نصوصو او احادیثو په رڼا کې مونږ علماء په اتفاق سره دا فتوا صادروو:

1. د افغانستان اسلامي جمهوریت چې له ۹۹ فیصده ډیر خلک یې مسلمانان دي او اساسي قانون یې د سیمې په کچه تر ټولو ډیر اسلامي قانون دی پر وړاندې یې وسله واله مبارزه او د جهاد تر نامه لاندې کړنې هیڅ راز شرعي جواز نه لري؛ د دیني نصوصو په اساس د جهاد حکم یواځې د اسلامي دولت (مسلمان حاکم) صلاحیت دی.

2. دا چې په افغانستان کې جگړه ورځ بلې ته پسې غځیږي او هره ورځ د دې جگړې په ترڅ کې له دواړو غاړو او ولسي خلکو په لسگونو کسان وژل کیږي او د جگړې په تداوم هیڅ راز فایده مرتبه نه ده بلکې گټې یې یوازې دښمنانو ته رسېږي نو د جگړې دواړو غاړو حکومت او طالبان باید د سوې خبرو ته کيني او روان ناوړین ته د پای ټکي کیږدي؛

3. په اسلام کې انتحار او انفجار هیڅ ډول شرعي اساس نه لري، نو په همدې دلیل ټول ترسره کیدونکي ځانمرگي بریدونه، ترور، لارې شکول او وېره اچونه په قطعي توګه حرام دي، ترسره کول، تمویلول او ورسره مرسته کول ئې ناروا او غیر شرعي دي؛

4. هر هغه څوک چې سوې ته غاړه نه ږدي د الله جل جلاله او د رسول الله صلی الله علیه وسلم پر وړاندې مسئول دي او په ښکاره توګه د الله تعالی له اوامرو سر غراوی کوي؛

5. افغاني ټولنه يو اسلامي ټولنه ده، د هر ډول ديني او اخلاقي مفاسدو ترويجول او ټولې هغه كړنې چې له ديني اساساتو سره په ټكر او د ځوانانو د بې لارۍ سبب كېږي مردودې دي او بايد مخنيوى يې وشي؛
6. د مسلمانانو تر منځ د قوم، ژبې او مذهب پر بنسټ هر نوع نفاق، تعصب، تبعيض او ورته كړنې د اسلام د مېن دين د اساساتو سره مغايرت لري او تر سره كوونكي د اسلامي احكامو څخه سرغړونكي شميرل كېږي، او ددغو ناروا اعمالو كړل او يا هغه ته وسيله گرځيدل ټول منع او د سزا وړ گڼل كېږي.
7. مور د هغو افرادو، بنسټونو، ډلو او هېوادونو مداخله چې په افغانستان كې د جگړې د دوام سبب گرځي او د افغان وژنې او نفاق لامل كېږي په كلکه ردوو او محكوموو.

پای ټکی:

- مور علماء روان وضعیت د عمیق تحلیل او ارزونې څخه وروسته په دې عقیده یو چې د سولې لپاره ملی، سیمه ایزه او نړیواله اجماع را منځته شوی او د حکومت انعطاف او مخلصانه وړاندیز پر دې دلالت کوي، فلېدا پر طالبانو غبر کوو چې مذاکرات او مخامخ خبرې یوازینی طریقه ده چې د دواړه غاړو ټولو غوښتنو او ستونزو ته پکې زمونږ د اسلامی او ملي ارزښتونه سره سم د حل لارې موندلی شو.
- مونږ د افغانستان علماء مطلقاً په دې عقیده یو چې اسلام د سولې، تحمل او اخوت دین دی او په اسلامي هېوادونو او ټوله نړۍ کې افراطیت او خشونت تر هر نامه لاندې چې وي غندو.
- له ملي، سیمه ییزو او نړیوالو اسلامي بنسټونو، علماؤو او مجتهدینو څخه زمونږ غوښتنه دا ده چې د دې فتوا ملاتړ وکړي او په دې توگه په افغانستان کې د نورې وینې توثیدنې د مخنیوي په هکله خپل مسئولیت ادا کړي؛

- مور د اسلامي مراکزو، مدارسو او ديني بنسټونو څخه ټول راغلي علماء خپله فتوا د الله عز وجل د رضا، د خپل ديني مسئوليت د اداكولو او په افغاني ټولنه كې د سوله نيزه او هوسا ژوند د برابرولو په موخه اعلانوو او د الله جل جلاله څخه توفيق او مرسته غواړو چې د سولې او هوساينې په برخه كې زموږ مرسته وكړي.

و الله ولي التوفيق

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**